

Ne-hodgkinovy lymfomy – slovo úvodem

Tomáš Papajík, Karel Indrák

Hemato-onkologická klinika FNOL a LF UP v Olomouci

Onkologie 2009; 3 (3): 140

Ne-hodgkinovy lymfomy (NHL) představují fascinující kapitolu moderní onkologie, která v celé své šíři odráží vývoj komplexní diagnostiky, klasifikace a účinné léčby lidských nádorů druhé poloviny 20. a počátku 21. století. NHL představují 5. nejčastější zhoubný nádor v rozvinutých zemích západní polokoule. Do dnešního dne není zcela jasné, proč došlo k prudkému nárůstu jejich incidence v druhé polovině 20. století, kdy se zejména mezi 70. a 90. lety počet diagnostikovaných případů více než zdvojnásobil.

My, hemato-onkologové rádi zdůrazňujeme, že výzkum na poli maligních lymfomů postupuje tempem, které svou dynamikou nemá srovnání s ostatními oblastmi onkologie. Pro výše uvedené tvrzení si dovolueme předložit několik důkazů.

V posledních třech dekadách obrovsky narostlo množství zásadních poznatků o vzniku a vývoji lymfomu jako nádoru lidského imunitního systému. I když dnes ještě nevíme, která událost hraje v procesu vzniku lymfomu klíčovou roli, byla identifikována řada molekulárně-genetických změn, které se na lymfomogenezi mohou spolupodílet nebo ji akcelarovat. Díky pokrokům v chápání podstaty, ale i odlišnosti jednotlivých typů NHL, pomocí nových diagnostických metod a konsenzuálně zvolenému principu široké mezinárodní vědecké spolupráce se podařilo vytvořit zcela nový jazyk klasifikace NHL – tzv. Revidovanou evropsko-americkou klasifikaci lymfoidních malignit (REAL). Ta před 15 lety přinesla mimořádné sblížení komunikace výzkumníků, patologů a kliniků a pomohla dalšímu rozvoji péče o nemocné s maligními lymfomy.

Dnes, na počátku 21. století máme příležitost být svědky v onkologii málo vídaného zlepšení

prognózy nemocných s NHL. Data z evropských a amerických registrů dokládají překročení 5leté hranice celkového přežití u 60 % nemocných všech věkových a prognostických skupin NHL! Co za tímto zlepšením prognózy nemocných stojí? Samozřejmě je to obecný růst poznatků a možností medicíny jako takové, zlepšení dostupnosti diagnostiky a zdravotnické péče, zvýšení kvality podpůrné a ošetrovatelské péče. Ale zásadním přínosem pro zlepšení přežití nemocných je zavedení nových léčebných metod a nástup cílené, resp. biologické léčby do standardních postupů terapie NHL.

Zlepšení přežití mladých nemocných s pokročilým rizikovým lymfomem přinesla v 90. letech vysocedávkovaná chemoterapie podpořená autologní transplantací kmenových buněk krvetvorby. Tento postup však není pro svoji potenciální toxicitu aplikovatelný u starších nemocných a také v počátečních stádiích choroby nepřináší nemocným výraznější prospěch. Pokroku bylo dosaženo ve všech věkových a prognostických skupinách pacientů s CD20-pozitivními lymfomy (v našich podmínkách 80–85 % nemocných) až s objevením monoklonální protilátky rituximabu proti CD20 antigenu a s potvrzením možnosti jeho úspěšného klinického použití. Tato protilátka působí na nádorovou buňku cíleně, mechanismy, které jsou odlišné od působení klasické chemoterapie, a díky tomu, že kromě dočasného snížení počtu fyziologických B-lymfocytů nepoškozují jiné buňky v organismu, se dá s konvenčními cytostatiky úspěšně kombinovat. Rituximab byl první schválenou a v klinické praxi standardně použitou monoklonální protilátkou v onkologii. Dnes existuje řada dalších protilátek a nových biologicky účinných léků, které se s úspěchem aplikují u NHL. To však klade nové nároky na správný výběr terapie u konkrétního nemocného s ma-

ligním lymfomem. Na pořad dne přichází individualizovaná léčba pro konkrétního pacienta, založená nejen na detailním poznání genetiky, patologie a klinického chování lymfomu, ale také na analýze vzájemné interakce mezi organismem nemocného a nádorem, resp. na celkovém stavu a fungování jednotlivých orgánů daného jedince. To je velmi důležité zejména v přístupu k léčbě starších nemocných s přidruženými chorobami dalších orgánů, kterých spolu s celkovým stárnutím populace přibývá.

Společně s autory z dalších předních klinických pracovišť v ČR jsme připravili sérii článků, které mapují vybraná témata epidemiologie, diagnostiky a léčby maligních lymfomů. Na příkladech difuzního B-velkobuněčného a folikulárního lymfomu je dokumentován pokrok, který pro nemocné znamenají nové léčebné možnosti u maligních lymfomů. Další příspěvky uvádějí poznatky z epidemiologie lymfomů v ČR a ve světě a popisují přínos moderní zobrazovací metody – pozitronové emisní tomografie – v diagnostice a zejména stanovení léčebné odpovědi u těchto nemocných. Doufáme, že předložené práce pomohou onkologům a hemato-onkologům prohloubit jejich poznatky o maligních lymfomech jako o častých, ve většině případů dobře léčitelných a potencionálně vyléčitelných nádorových chorobách.

doc. MUDr. Tomáš Papajík, CSc.

Hemato-onkologická klinika FNOL

a LF UP v Olomouci

I. P. Pavlova 6, 775 20 Olomouc

tomas.papajik@fnol.cz

